

# Els rellotges de sol d'Argentona

LLUÍS SERRA

**E**l 12 de gener del passat 2006 es va inaugurar en l'antiga sala del Capítol, ara anomenada Saló de Pedra, l'exposició *Rellotges de sol d'Argentona* obra del nostre convilatà Joaquim Pannon. Va ser una de les exposicions més visitada, inclús per persones foranes, curiosos o amants d'aquest petit patrimoni que resta com a símbol d'un temps passat. Eren cinquanta-tres fotografies d'uns rellotges de sol que aguantaven el pas de les hores en façanes de la nostra població, i dic en, perquè malauradament dos d'ells, ubicats al carrer Carreras i Candi, han deixat d'existir, empesos per aquesta febrada que estem passant

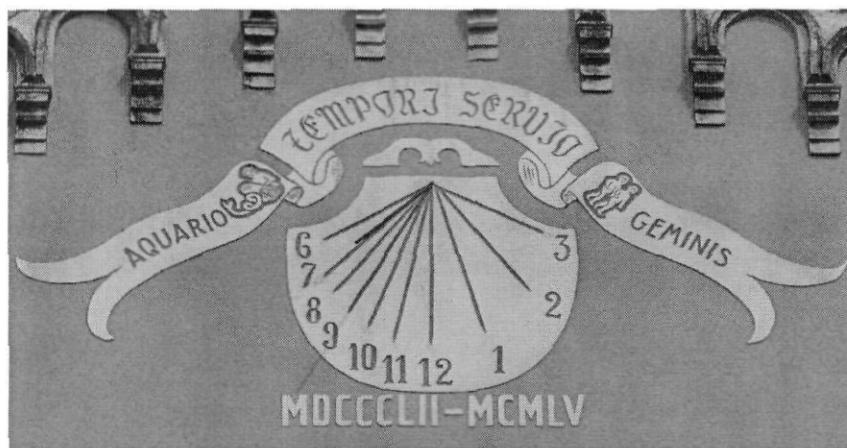
de construcció immobiliària. Un d'aquests rellotges era obra primera de l'arquitecte i urbanista Oriol Bohigas. Però encara podem sentir-nos orgullosos de tenir un patrimoni bastant important: començant pel de can Garí, ve rd'ad'era obra d'art, dissenyat per Puig i Cadafach; passant, entre altres, pel del carrer Barcelona dissenyat per A. Moragas i Gallissà, seguint pels seculars mig esborrats de les antigues masies i acabant amb els de ceràmica, comprats ja fets i posats solament com a element decoratiu. I és que la construcció d'un rellotge, que sigui exacte a través de totes les estacions de l'any, requereix unes tècniques només en mans dels entesos.

El rellotge de sol és un quadrant, quasi sempre mural, que mesura el pas del sol. A la superfície hi té ratllades unes línies horàries i una varetta dita "gnom" que marca una ombra coincidint amb les hores del dia. Sempre que parlem d'aquests quadrants en ve al cap el rellotge vertical, però n'hi ha de moltes formes i dissenys: l'horitzontal, l'equatorià, el de pastor, l'anular, el díptic, etc.

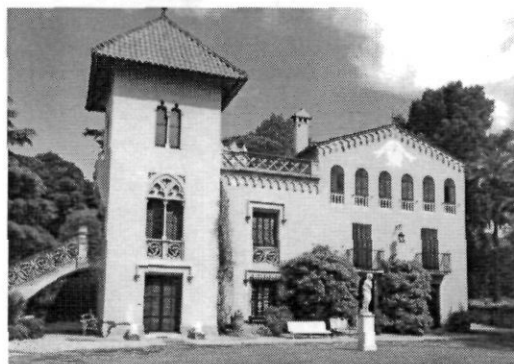
Descrivim ara en paraules que ja vaig dir en l'exposició de l'any passat, que el seu origen potser es troba en el més profund de la Prehistòria. A l'Edat de Pedra, l'ombra d'un arbre, un relleu orogràfic o un pal clavat a terra, devien servir per saber que era el moment de fer aquell acte o alguna altra activitat. Se suposa que els primers en construir veritables rellotges de sol varen ser els caldeus o els sumeris de la Mesopotàmia. Després, egipcis, grecs i romans, el perfeccionaren. No marcaven pas les hores com les coneixem nosaltres, ja que cada civilització i cada cultura dividia el dia segons els seus costums.

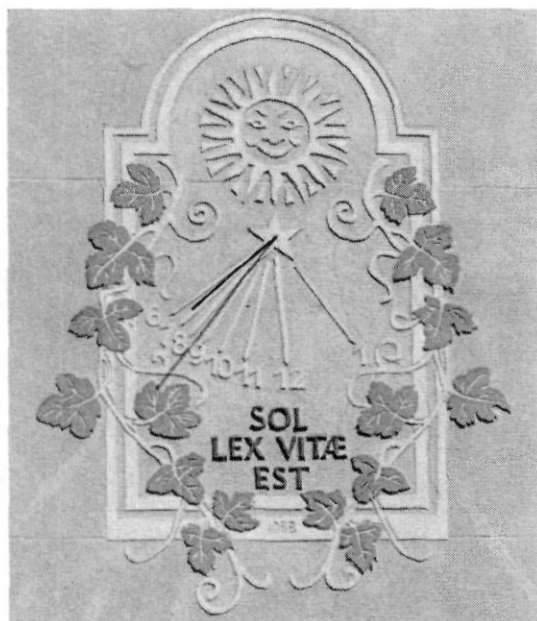
Així, en el Nou Testament, en la paràbola dels treballadors de la vinya, segons Sant Mateu, s'esmenten les hores tercera, sisena, novena i onzena. Segons Sant Joan, Jesús assegut al brancal d'un pou troba la Samaritana a l'hora sexta i Sant Mateu ens diu que Jesús fou crucificat a l'hora tèrcia i que morí a l'hora nona. Aquesta hora nona devia ser el capvespre, a l'hora que portaven els infants a dormir, per la qual cosa no ha d'estranyar-nos que encara avui, quan portem les criatures a dormir, diem que les portem a fer nones.

Els primers rellotges de sol que varen existir al nostre país estaven



Rellotge  
de Can Jover

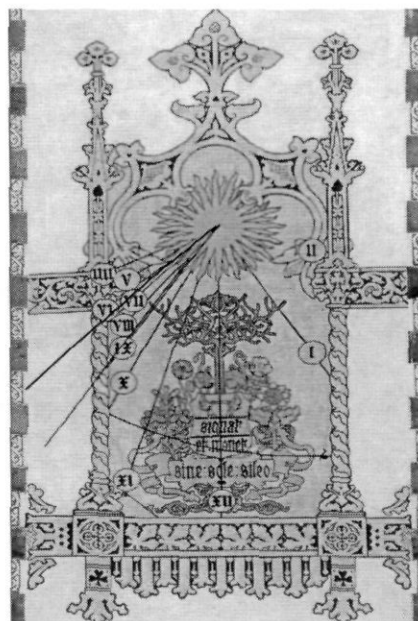




| Rellotge de Can Fulló



FOTOGRAFIES DE JOAN PANNON



| Rellotge de Can Garí



FOTOGRAFIES DE JOAN PANNON

ubicats en les esglésies i monestirs, després apareixen en edificis municipals i també en cases senyoriales. Generalment, tenien nou línies horàries sense xifres que solien indicar les hores canòniques, però n'hi havia que estaven dividits en dotze hores, encara que aquests no es va ren estendre fins al segle XVI, que és quan comencen a fer-se les cases de pagès. Primer era un gravat a la pedra, després apareixen els primers rellotges pintats al fresc, o sigui, a l'arrebossat de la paret. Llavors ja es feia servir el color i d'aquí ja és va passar a la rajola policroma.

L'ús dels rellotges mecànics va fer inservibles els de sol i, ara, el temps es mesura en centèsimes de segon... D'aquell passat, només en van quedar velles relíquies que el

temps i els agents atmosfèrics han malmès o mig esborrat. I aquí sorgeixen els nostàlgics, els amants d'aquell art i es construeixen nous rellotges de sol. Són peces més aviat decoratives i llavors tots els malabarismes hi són permesos, formes rodones, triangulars, amb cares d'un sol o d'una lluna, etc. Però, repeteixo, fan bonic, com boniques són aquelles frases que acostumen a gravar-hi, algunes en llatí com: "*Tempus fugit*" (el temps fuig); altres sentencioses com: "Aquesta ombra no s'atura, del pas dels temps és la mesura"; "Una d'aquestes serà la teva" o "El temps no passa en va" i, per acabar, alguna frase jocosa com ara: "Amb un rellotge de sol, quan vols saber l'hora, plou" o aquella que diu: "Què mires mussol, sóc un rellotge de sol".

Aquesta breu ressenya ha estat possible espigolant ací i allà de textos i comentaris d'aquestes persones amants dels rellotges de sol, de la seva història, de la manera de construir-los, de la seva conservació i restauració. Tot plegat fa pensar i dóna esperança de la recuperació d'aquest art mil·lenari i Argentona hi haurà contribuït, potser, sense pensar-ho, el treball de recerca, catalogació i arxivament que ha fet el nostre amic Joaquim Pannon i Farré.

#### BIBLIOGRAFIA

PALAU, Miquel. *Rellotges de sol: història i art de construir-los. Primer tractat de gnomònica en català*. Barcelona: Editorial Millà, 1977.